

UVODNIK

Nedžad Fejzić

U društvu u kojem se postojanje javnog mnijenja (kao, podsjetimo se, "četvrtog elementa" demokratske vlasti) "ontološki" vrednuje isto kao i "egzistencija" lanjskog snijega, ili, pak, u najboljem slučaju, kao nužno zlo u kojem se iskušava perverzna imaginacija ideološkog inženjeringa, i samo "istrajavanje" na bilo kakvoj ozbiljnoj duhovnoj gesti izgleda mi, sve češće, kao onaj mitski glas vapijućeg u pustinji. A ona, pustinja, se, to je bar sasvim razvidno, širi!

Nakon, po ko zna koji put, ponovljene "buke i bijesa" Povijesti, koja se na ovom prostoru po pravilu javlja u liku đavola, dakle, jednog krvavog rata koji je, između ostalog, po svom rezultatu bio i urbicidan i "sociocidan" (K. Doubt), "kožno" opipljivu sliku tranzicijskog neodarvinističkog egzistencijalno-antropološkog bh. horora, oličenoj u masi siromašnih i očajnih ljudi, čvrsto, u gvozdenom obruču "uramljuje" lobotomirana ideopatogena zona sumraka.

Ono što na toj "sceni teatra surovosti" sa panideološkim dramaturgijom najviše zbunjuje i, istovremeno, užasava je osjećaj da svijet oko nas tone, zapravo, u samu nestvarnost. Ne mislim, pri tom, naravno, na one "sretnike" koji danonočno "surfaju" po kiberprostoru Mreže i koji su, po nekim duhovno gipkijim "promatračima" ovog epohalnog izuma, čak, u "izvjesnim" povoljnim okolnostima, sa izgledima da u tim cyberspace odisejama dođu i do samoidentifikacije, do pronalaženja, kao se to kaže, "samog sebe". Riječ je, naime, o mnogo "stvarnijoj" nestvarnosti i još paradoksalnijoj "identifikaciji": u najboljoj platonističkoj tradiciji – kako je, naravno, zamišlja mali Perica (primjernije: mali Mujica) ovdašnji puk – u jednom trenutku jedan njegov dio konačno na čelu sa vladarom-filozofom koji u svojim apolonskim svjetovima istjeruje Pravdu, božanski nehajno zaboravljajući na

“profano” pravo – sa antičkim patosom, s prezirom čak, odbija materijalnu stranu svoje prirode. Iako su potonuli u ponižavajuće siromaštvo ljudi koje “gledam”, sa nepodnošljivom lakoćom svlače i odbacuju svoju “košuljicu” tijela i tako bestjelesni, nematerijalni, “rastočeni u pojmu naroda, međusobno komuniciraju veselo se družeći sa utvarama prošlosti” (DŽ. Karahasan) i, naravno, sa pokojom platoničkom “suštinom”.

Srećom, oni koji po službenom zadatku uspostavljaju “kontakt” sa vječnošću zadržali su mrvu one materijalne strane ljudske prirode, pa nebeskom knjigovodstvu ostavljaju “idealističke” sertifikate, vjerujući, kao i neki antički bogovi, isključivo u “keš”.

Ima li, dakle, nade da se u ovom našem grotesknom “igrokazu”, u histeričnom haosu, zapravo, ukaže na privid ovog “platoničkog” univerzuma? Da li je, u ovako skiciranoj “fenomenografiji” bh. javnosti, doista, gotovo svaki pokušaj uozbiljenog diskursa da da smislen oblik zapuštenom, povijesno “izmještenom”, duhovno desupstancijaliziranom javnom prostoru osuđen na zastrašujući muk? Jedno je, međutim, sasvim izvjesno: to “gluho doba” na autentičan ljudski način ne mogu ispuniti glasovi naše dobro razorene intelektualne zajednice koja je svoje “članove” rasipno i “benevolentno” transferisala: od onih koji su prilježno sudjelovali u profiliranju i propagiranju pakla, preko onih koji nastoje da budu nacionalni duhovni preporoditelji jedne plemensko-palanački egzaltirane sredine i, prije svega, autori “nacionalnog programa”, u koji će samoprijegorno “skrckati” sav svoj eventualni spisateljski ili ini talenat sve do onih koji su signirani institucionalnom akademskom ravnodušnošću ili, pak, površnim, pragmatičkim pseudopolitičkim plićacima, bez onog izvornog egzistencijalno-antropološkog erosa da se “živi u istini”.

Preostaje, srećom, ona šačica mislećih ljudi koji, s pravom, mogu ponijeti ime kritičkog intelektualca (što je, naravno, pleonazam!) i koja se, prije svega, kroz nekoliko bh. časopisa “usuđuje” kritički misliti (što je, opet, i sa Hegelom i bez njega, tautologija). Koja uprkos tome, dakle, što se gotovo svaki smisljeni potez ovom u antiduhovnom pejzažu “iščitava”, najčešće, samo kao još jedna intelektualna dokona parka na ledu, “hybristički” istrajava na “ortopediji uspravnog hoda” (Bloch). Samo iz ovakvog duhovnog toposa je, čini se, i moguće “umaknuti” jeremijadno intoniranoj rezignaciji i pasivizaciji onog “vapijućeg glasa u pustinji”!

U to duhovno mikrosazvježđe, intelektualnu porodicu, nadamo se, moći će se sa punim teorijskim ali i etičkim dignitetom svrstati i *Zeničke sveske* koje, poštovani čitaоче, upravo otvaraš.

Podstaknuti *Zeničkim subotnjim dijalogima* koje je Opća biblioteka organizovala u saradnji sa *Forumom Boanae i Medicom Zenica*, smatrajući da teme i način na koji su artikulisane na ovim sesijama imaju "težinu" otvorenog kritičko-teorijskog diskursa koji polemički ulazi u "živo tijesto" zbilje, ohrabрили smo se i, eto, Zenica je, sa vrlo skromnom tradicijom u ovoj vrsti izdavaštva, dobila časopis.

U kojem, naravno, osim "domaćih snaga" ima, kao što se i vidi, mjesta za sve one autore koji u dijalogu vide i traže "*oblik kristaliziranja i fermentacije ljudske istine*".

Za našu uredničku politiku i "poetiku" upravo je temeljna institucija dijaloga. Svjesni da je gotovo bespredmetno upozoravati na nužnost dijaloga u bosanskohercegovačkom društvu i ponavljati već opštemjestašku mantru o potrebi razgovora u svim sferama života (socijalnoj, političkoj, ideološkoj, kulturnoj), valja nam, isto tako, prepoznati u dijaloškoj formi i njenoj bezazlenoj "otvorenosti" i mogućnost ispoljavanja one svijesti kojoj do razgovora ili nije ni stalo, ili ga "vodi" u kriptogramskom obliku. Treba li se, u tom smislu, pozivati i na iskustvo tradicionalne zapadne filozofije, što znači i okcidentalne kulture uopšte, koja je pozivanjem na "produktivni dijalog", najčešće, podrazumijevala razgovor koji je mjesto pacifikacije, ali i *ukidanja* sagovornika. "Produktivnost" se očituje kao imperijalno niveliranje razlike. Stoga je i monološki karakter svakog mišljenja koje je nesvjesno iluzornosti svoje narcisoidne i dogmatične samodovoljnosti. A "*splendid isolation*" u jednoj manje "sakralnoj" sferi duhovnosti, odnosno antiduhovnosti, između ostalog, davno je primjećeno, odlika je palanačkog duha, koji se, patetizirajući svoj svijet, sa idiosinkrazijom odnosi prema svemu što dolazi iz tuđe nahije. Otvorenost misli, kulture uopšte, mjeri se i njenom sposobnošću da "čuje" razlike i "govor Drugog". Trajno aktuelna, od pretjerane upotrebe izandala, sintagma o "produktivnom dijalogu" se, dakle, nipošto ne vidi kao akademski formulisano pitanje o dijalogu radi dijaloga (vrišteća neproduktivnost "hermeneutičke" pozicije govora "političke korektnosti" to zorno ilustruje!), kao sterilno istjerivanje "mak na konac" ispravnosti ovog ili onog mnijenja kao "susreta" apstraktnih likova, već se ukazuje kao temeljan i urgentan problem ne

samo teorijske nego i praktičke i poetičke sfere, antropološkog totaliteta uopšte.

Želja redakcije je da i sljedeće brojeve oblikuje, između ostalog, i kroz prepoznatljive temetske cjeline. Kakav će biti njihov sadržaj uveliko zavisi i o stepenu saradnje koji će se razviti između redakcije i čitalaca. Ovaj broj ima sve one nedostatke koji proizilaze iz početnog odsustva takve komunikacije, koja nužno prati izdavanje prvog broja. Od ovog trenutka, međutim, očekujemo glas onog čitaoca koji nije samo pasivni konzument, već želi biti i sudionik jednog procesa kroz koji određena duhovnost ostavlja svoje tragove. Takav čitalac je i jedini razlog zbog kojeg *Zeničke sveske* treba da postoje.